

NEGYEDSZÁZADOS A ZENTAI MŰVÉSZTELEP

DÖMÖTÖR JÁNOS

(Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum)

Zenta (Senta) 35 000 lakosú város a jugoszláviai Vajdaságban, a Tisza jobb partján. Történelmi eseményként a zentai csata kapcsolódik nevéhez, melyben 1767. szept. 11-én Savoyai Jenő vezényletével döntő csapást mértek a török seregekre. A nagyhatárú város fejlődése a közép-európai mezővárosi fejlődés útját követte. Csak az utóbbi néhány évtizedben erősödött az ipar (cukor, bútor) jelenléte a város gazdaságában. A város kulturális életében kiemelkedő helyet foglal el a Művésztelep, amely Jugoszláviában elsőként, 1952-ben kezdte meg működését. Ma már 70 körül jár a művésztelepek száma Jugoszláviában, és bár vannak másutt díszesebb épületekben, kastélyokban meg modern környezetben is művésztelepek, mégis a kezdeményezés, a magvetés érdeme vitathatatlanul Zentáé. Azonban nemcsak a művésztelepi mozgalom elindításában volt első Zenta, hanem abban is, hogy a politikai rendezés nyomán úttörőként teremtett kapcsolatot a magyar művészeti élettel, jelesen a vásárhelyi művészekkel és a Tornyai János Múzeummal. Ez az együttműködés ma már tíz éves, hiszen 1966 január-februárban nyíltak meg Zentán és Vásárhelyen a cserekiállítások. Ez a második jubileum, a tíz éves munka és együttműködés teszi igazán indokolttá és érdemessé, hogy a Zentai Művésztelepről magunk részéről is megemlékezzünk. Természetesen nem monográfikus igénnyel, — ez a zentaiak megvalósulás előtt álló feladata, — hanem csak a főbb eseményeket, a művésztelepi rendszer jellemzőit, a kezdeményezések sajátosságát és a magyarországi kapcsolatokat kívánjuk történelmi hűséggel, tömören összefoglalni.

Ha a művésztelep negyedszázados útját vizsgáljuk, a dolgok logikája szerint a két első kérdés: Miért éppen Zenta? És miért 1952? Az első kérdés annál inkább jogos, mert hasonlóan Vásárhelyhez, itt sincsenek különleges tájbeli adottságok, de Vásárhelytől eltérően itt erőteljes művészeti múlt sem magyarázza a miértet. Lényegét tekintve egyetlen magyarázat van: néhány lelkes ember ügyszeretete, tenni akarása, lelkesedése. A kis városokban, ahol nincs széles körű intézmény-hálózat, a kulturális élet mozgását, gazdagságát, színességét kivétel nélkül ezek a lelkes emberek teremtik meg. Ács József a „fiahordó” féltő szeretetével hozta magával megvalósításra a gondolatot. Igazi segítőtársra talált a zentai múzeum igazgatójában, Tripolszky Gézában. Ács József következetessége, Tripolszky Géza kiváló szervezőképessége nyomán a a kisváros annyiszor tapasztalt „kéne”, „jó lenne” álmot, tervet sárba tipró kényelmessége helyett munka és tettek következtek: 1952 nyarán hívó szavakra már együtt volt az alapítók értékes gárdája. Teljesen jogosak, indokoltak tehát a kiváló esztéta, Bori Imre megállapításai: „Mondjuk azonban azt is meg, hogy nem ok nélkül éppen Zentán valósult meg ez a kiállítás, amelyet jó lenne a Vajdaság minden nagyobb városába bemutatni. Ismételten azt láthatjuk ugyanis, hogy Zenta a legvitálisabb olyan városa tartományunknak, amely kultúránk ügyét szíven viseli, s a centralizációs-decentralizációs vitából távol tartva magát, többet tesz kultúránk afirmációjáért, mint a szavakba haló nagyobb közösségek.”

A második miért-re legvilágosabban Bogomil Karlavaris válaszol az 1973-as, jubileumi szabadkai Képzőművészeti Találkozó katalógusában:

„A művésztelepek abban az időszakban keletkeztek, amikor lazulni kezdett a központosított hatalom, amikor elkezdődött a demokratizálás folyamata, fejlődésnek indult az öngazgatás, s amikor mindinkább felszabadultak a társadalom rejtett alkotó erői.”

A szervezők lelkesedése és a kedvező általános társadalmi légkör mellett szükséges azonban még valami egy művésztelep létrejöttéhez: az anyagi alapok biztosítása. Zenta város vezetői megértették a gondolat jelentőségét, segítették a kezdeményezőket. Nem zökkenő és vitamentesen alakult mindez, több mint két évtizeden át, de az alapkérdést: a művésztelep létezésének, fenntartásának szükségességét illetően a személyi változások ellenére is következetes volt a városi vezetés.

A művésztelep történetének már az első éve is gazdag eseményekben. Az 1952. július közepén megérkező első három művészt, Milán Konjovicsot, Bosán Györgyöt, Nikolajevics Milivojt pár hét múlva Maximovics Sztefán és Sáfrány Imre követték. Természetesen ott volt Ács József is, aki ekkor dolgozott zentai falfestményén Pali- cson. Than Mórtól máig terjedő, átfogó magyar képzőművészeti kiállítást rendezett, és bírált, és szervezett, és táblaképet festett egyszerre. A zentaiak érdeklődéssel figyelték az ekkor még jobbára a szabadban, az utcán, a Tisza-parton munkálkodó képzőművészeket. A művésztelep szervezői azonban érezték, hogy a művészet és a közönség között az ilyen alkalmi találkozásnál mélyebb kapcsolatot kell teremteni. Ezért augusztus 2-án megrendezték az első képbemutatót. Ezen a művészek alkotásai társaságában beszélgettek a közönséggel, kérdéseikre válaszoltak, magyarázták célkitűzéseik alkotói megalósulását. A képbemutatóknak ez a rendje sikeresnek bizonyult és hosszú időn át a művek és címzettek közötti találkozás egyik jól kihasznált lehetőségét jelentette. A lelkes kezdeményezők azonban érezték, hogy sem a közös lakás a városi fürdő épületében, de még az együttes munkálkodás sem elég a műhelyszellem megeremtéséhez. Ezért az emberi kapcsolatok mélyítése és a környék jobb megismerése érdekében tettek látogatást Adorjánban és Csókán már ezen a nyáron. A Művésztelep első tárlata szeptember 21-én nyílt meg. Tartalmilag szinte kivétel nélkül zentai motívumokat ölelt fel ez a kiállítás. Leggyakrabban a zentai táj legkarakterisztikusabb része, a Tiszapart volt látható, de a melegvízű ártézi kút, a Bútorgyár, utcarészek, és egyes házak is megjelentek a festményeken, rajzokon. Alapvetően ugyanez a tematikai irányulás érvényesült még a második művésztelapi kiállításon is. Ehhez a következő, 1953-as évhez még két esemény kapcsolódik. Megalakult a Műbarátok Köre és Tóth Antal, valamint Krompolz Károly zeneszerzők is részt vettek a művésztelep munkájában. Utóbbiak nem alkotói tevékenységet végeztek, hanem a zentai és Zenta környéki népzene tanulmányozásával foglalkoztak. Közbevetőleg hadd szóljunk arról is, hogy a zentai kezdeményezés hamar visszhangra lelt a Vajdaság más városaiban: Bácsstopolyán (Backa Topola) 1953-ban, Ó-Becsén, (Becsej) 54-ben már megkezdte munkáját az ottani művésztelep.

Zentán azonban 1954 válság-jelenségeket is hozott. A képbemutatóra 120 ember gyűlt ugyan össze a klubban, de az ekkor erőteljesebben jelentkező új törekvések még nem találtak megértésre. A társadalmi vezetés a művészek bevonása nélkül július 28-án megtartott értekezleten a művésztelep céljaként ismét a lokális szín megjelenítését tartotta fontosnak. Egészen pontosan úgy fogalmazva, hogy „Zentáról és környékéről művészi dokumentumok készüljenek”. A művésztelep vezetését ekkor elvették a Múzeumtól és a Járási Népbizottság kultúrta-ncsa foglalkozott néhány éven át ezzel a feladattal. A válságjelek áthullámmozták a következő évre. Alig jelentek meg a telepen művészek, erőteljesebben feléledt az amatőrök tevé-

kenysége. A városi vezetés dicséretére legyen mondva, hogy mindezt figyelmeztető jelnek fogta fel és 1956-ban, egyedülálló módon gazdagították a képzőművészetet szolgáló intézmény-hálózatot. Bezárták a patinás Eugén vendéglőt és helyén kiállító helyiséget rendeztek be. Ez a kiállító helyiség ma is működik. Itt rendezi a múzeum és a Művésztelep az időszakos kiállításokat. Az eltelt 20 év közel kétszáz kiállítását több mint 800 ezer látogató tekintette meg.

A társadalmi alap szélesítését szolgálta az Irodalom és Művészet Kedvelők Klubjának létrehozása 1958-ban. Ez azonban minden lelkesedés ellenére is csak három éven át működött. Új gondolatokban, tervekben kezdeményezésekben azonban ezen túl sem volt hiány. Érdekes, figyelemreméltó együttesként virág és virágcsendélet kiállítást két alkalommal (1960, 1972) rendeztek. Az adai textilüzemben az ipar és a művészet szorosabb kapcsolatát szorgalmazták. Nem a művészekén múlt az akció rövid élete.

Az első évtized végét megélnéző elméleti, irodalmi tevékenység jellemzi. Tripolszky Géza ekkor tért vissza párizsi tanulmányútjáról. A Magyar Szóban közölt úti beszámolója után majd egy éven át tartó, széles körű sajtóvita bontakozott ki a modern művészetről. A vita után a korábbi témakötöttségek még inkább feloldódtak a zentai művésztelep munkájában. Az első tíz évről „A Zentai Festőtelep” címmel kiadvány jelent meg. Bár még keveredett az árny és a fény Zentán az eseményekben. Az állandónak indult képtár, sajnos, egy évig sem működött. Viszont ebben az évben kapott végleges helyet a Művésztelep a Nemanina utca 16. sz. alatti, egykori parasztházban. A vásárlás körül voltak ugyan helyi viharok, a művésztelep azonban azóta is ott működik. A döntés helyességét tehát az eltelt idő is bizonyítja. Ezentúl bárki, aki elsétál Zenta déli Tisza-parti részére, az első impressziókban is érzi az alkotói elmélyülést adó nyugalom és csend légkörét ebben a környezetben. A földszintes házak, a lombos utcák és a nagy kertek külön világot jelentenek. A századforduló körül épült ház ugyan nem népi építészeti értékű, de folyosója és udvara hangulatos. Régi íze mellett átépítéssel a kényelem (fürdőszoba, WC) feltételeit is biztosítja. A búbos-kemencés műterem pedig egyaránt helyt ad alkotó munkának és baráti beszélgetésnek. Ugyanebben az évben valósítják meg az Écskával és Kis-hegyessel (Mali-idos) tovább gazdagodó vajdasági művésztelepek első találkozáját, a Likovni Susretet Palicson. Ez napjainkig élő hagyománnyá szilárdult. A kiállítás és a ráépülő intézmény egymás eredményeinek megismertetésén és a nemes versenyen túl az összehangolást, a művésztelepek koordinációját is segítette.

A művésztelep szervezésében 1963. január 1-től újabb változás következik be: visszaadják a múzeum kezelésébe. (Sajátos, hogy bár a gondozó intézmények változtak, a művésztelep vezetését 1952-től egészen 1970-ig Tripolszky Géza látta el. Akkor adta át a stafétabotot Benes József festőművésznek.) A következő évben még vannak ugyan, de csak átmeneti jelleggel, pénzügyi problémák. Ekkorra jut el a művésztelep vezetése addig az elhatározásig, hogy túllépjenek saját városuk, sőt a Vajdaság határain és kapcsolatot teremtsenek a magyarországi művészeti élettel. Ennek során jutott el Tripolszky Géza Hódmezővásárhelyre, ahonnan akkor éppen több száz fős közönség szorongott a múzeum kiállító termében. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a Vásárhely iránti érdeklődés rokonszenvvé erősödjék. Az e sorok írójával folytatott első megbeszélés együttműködési, cselekvési szándékkal, egyetértéssel végződött. Ennek eredményeként *Németh József* festőművész 1965 nyarán már a zentai művésztelepen dolgozott. Ezt követte 1966. január 30-án a Zentai Művésztelep kiállítása Vásárhelyen és február 20-án a Vásárhelyi Tárlat nyitása Zentán. Mindkét alkalommal szép számú művész-küldöttség vett részt a kiállításnyitáson, sőt az érdekelt diplomáciai képviselők sem maradtak távol ezekről az események-

ről. A zentai kiállításnyitáson Zágor György nagykövet és Zegnál János kultúrattasé jelenléte is emelte a rendezvény társadalmi súlyát. A kölcsönös tanulmányutak az évek során gyakorlattá váltak és Németh Józsefet *Füstös Zoltán* és *Fontos Sándor* festőművészek követték 1966-ban. Majd *Szalay Ferenc* (1967), *Fülöp Erzsébet*, *Hézsó Ferenc* (1968), *Domby Lajos* (1971) festőművészek folytatták a sort. Németh József pedig *Almási Gyula* festőművésszel 1972-ben tért vissza Zentára. A legutóbbi két évben *Tóth Valéria* és *Kligl Sándor* szobrászművészek (1973) és *Kosztá Rozália* festőművész (1974) élvezték a zentai művésztelep vendéglátását. A látogatások azonban természetesen kétoldalúak, kölcsönösek voltak. A hódmezővásárhelyi, illetőleg a mártélyi művésztelep alkotói lehetőségeit *Ács József*, *Benes József*, *Guelmino Valéria*, *Milan Kerac*, *Alexander Lukovics*, *Petrik Pál*, *Szilágyi Gábor*, *Trumity Sztoján* festőművészek vették igénybe. Az emberi kapcsolatok alakításának útjai azonban

A Zentai Művésztelep. (Zenta, Nemanina 16.)

a hivatalos beutalásoknál jóval szélesebbek, hiszen magán-látogatóként Samu Katalin, Fodor József is töltött hosszabb-rövidebb időt a zentai művésztelepen. Ezeknek az alkotói tanulmányutaknak azonban a kapcsolatfenntartás pozitív emberi oldalán túl alkotói kisugárzása is nyomon követhető: hiszen a zentai képtár állandó kiállításában találkozhatunk az ott dolgozott művészek zentai táj, a Nemanina utca, vagy a művésztelep háza által ihletett alkotásaival. Ugyanígy Guelmino Valéria és Milan Kerac vásárhelyi motívumokból épített képei is gazdagítják a Tornyai János múzeum anyagát. Az együttműködés kétségtelenül gazdagította mindkét város művészeti életét.

A Zentai Művésztelep első vásárhelyi tárlata. Művészek a Kiállító Terem előtt (balról jobbra): Szalay Ferenc, Almási Gyula, Szabó Endre, Samu Katalin, Guelmino Valéria, Tripolszky Géza.

Újításban és ötletekben továbbra is gazdag a zentai művésztelep vezetősége. 1966 óta kérnek a művésztelep alkotóitól Tisza-parti aquarellképeket. Ezek témája érthetően a Tisza. Százak együttérző figyelme közben folyik a „verseny”. Az elkészült vízfestmények a művésztelep támogatását szolgáló sorsjáték útján találnak gazdára. Újabb formával, a főtéri kollektív „happening”-festéssel kísérleteztek 1968-ban. Következő évben, 1969-ben a vers és kép közös irodalmi-képzőművészeti kiállítása jelentett új szintet. A költőktől kért versek és a költemények által inspirált, nem illusztrációs, hanem szabad asszociációjú művek együtt kerültek bemutatásra. Ez utóbbi két kísérlet nem vert gyökeret, nem vált állandóvá, mégis érzékletesen jelzi a tenni vágyást. A művészet és a társadalom kapcsolata az 1970. évi emlékezetes, nagy tiszai árvíz alkalmából tovább mélyült. Ekkor ugyanis az eladott sorsjegyek árát a művésztelep támogatása helyett a zentai árvízkárosultaknak juttatták.

Az események és a formák változatosságával sikerült elérni, hogy Zenta lakói magukénak érzik a művésztelepet, büszkéek rá. Azonban túl e jó értelmű lokálpatriotizmuson, a képzőművészet iránti általános érdeklődést is sikerült felkelteni és fenntartani. A kiállítások nagy érdeklődés mellett nyílnak meg. Egy-egy kiállítás látogatóinak száma rendszeresen eléri, sőt olykor meghaladja a 3–4 ezret. S ez a város lakosságának 10%-át jelenti, ami nemzetközi összehasonlításban is nagyon figyelemreméltó eredmény.

A 20 éves évfordulót szép és komoly ünnepséggel tették emlékezetessé: a Művésztelep vezetői tiszteletre méltó gesztussal megrendezték 1972. május 12-én a művésztelep első hat résztvevőjének kiállítását. A Zentai Művésztelep két évtizedét a város és a társadalom nemcsak ünnepi rendezvényeken értékelte, hanem új, kor-

Zentai kiállítási katalógusok

szerű kiállítási teremmel is. A Művésztelep jelentőségét, a művészeti életben betöltött szerepét ennél nagyszerűbb, méltóbb tettel nem is lehetett volna kifejezésre juttatni. Ez a jó alaprajzú, változatos térelosztású, a korszerű világítástechnikát nagyszerűen alkalmazó helyiség otthont ad a művésztelepi alkotásoknak, és közkinccsé teszi az ottani munka művészi eredményeit. A két évtizedes munka magas szintű, országos társadalmi megbecsülését bizonyítja az ekkor elnyert „Vuk”-díj és a Művésztelepnek ugyancsak ekkor adományozott „Szabadság és Testvériség” érdemrend is.

E rövid történeti áttekintés után indokolt szólnunk a miénktől eltérő jugoszláviai művésztelepek néhány szervezeti sajátosságáról. A mi központosított fenntartásunktól eltérően Jugoszláviában a városok, községek létesítik és tartják fenn a művésztelepeket. Ezek ügyeit társadalmi szervező bizottság intézi. Ez dönt a művészek meghívásáról is. A meghívás erkölcsi megbecsülést jelent, és nemcsak hivatalos, hanem közvetlen emberi kapcsolatot alakít ki a meghívott művész és a vendéglátó város között. A művészek ellátása ingyenes, de a kialakult szokás szerint nem jogi, hanem szívbeli, lelkiismereti kötelesség az ott alkotott művekből egyet-egyét a fenntartó városnak ajándékozni. Ebben a szervezési formában egyetlen aggály, hogy a művésztelepek anyagi ellátása a fenntartó város mindenkori pénzügyi helyzetének függvénye.

Ezek után logikusan a zentai művésztelep tartalmi, művészeti fejlődésének áttekintése következik. Ács József a 20. évforduló alkalmából a Képes Ifjúság (1972. X. 18.) által közölt nyilatkozatában azt mondta, hogy a Zentai Művésztelep eszmei kitörés volt a korábbi évek merev, tematikailag kötött és megjelenítésében is szűkre szabott művészetpolitikájának zártságából. A „kitörés” azonban nem robbanásszerűen történt. Mint erre már utaltunk, az első évek a helyi szín, a couleur locale, a szűkebb környezeti motívum kötöttségében indultak. A kifejezés azonban már ekkor is a mozgalmasság, az expresszivitás felé mozdult el és hozott újat. Ebben nyilván a telep akkori vezető mesterének, M. Konjovicsnak a hatása érvényesült. A későbbi években a kortárs európai művészeti törekvések iránti fokozott érzékenység figyelhető meg. Viszonylag gyorsan reagálnak — elsősorban a Velencei Biennálén megjelenő — újdonságokra, s azok egy részét helyi jelenségek tolmácsolásának új eszköztáráként használják fel. A hatvanas évek végén és a 70-es évek elején viszont a társadalmi problémák iránti fokozott érdeklődéssel — használjuk nyugodtan, mert helyénvaló, a kifejezést elkötelezettséggel — találkozunk. Ez időben a Vajdaság mezőgazdasági problémái, gondjai, a termelés és jövedelmezőség kérdése legtöbbször a pop-art stílusában jelennek meg a kiállításokon.

A két évtized művészeti arcának színessége, a törekvések önállósága néhány,

A Zentai Művésztelep kiállításának plakátja

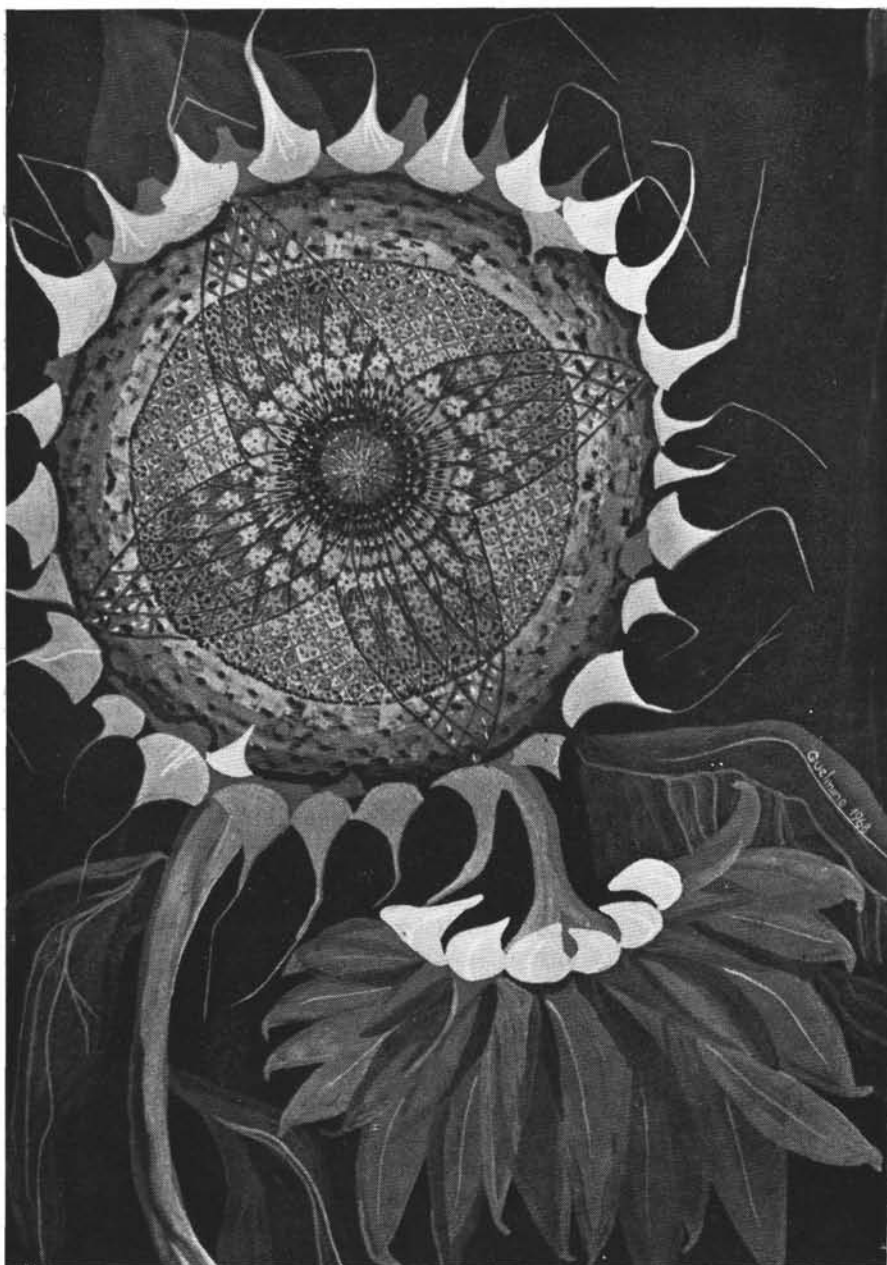
Milan Konjovic: A zentai „Kis-piac”

Ács József: Sebesség

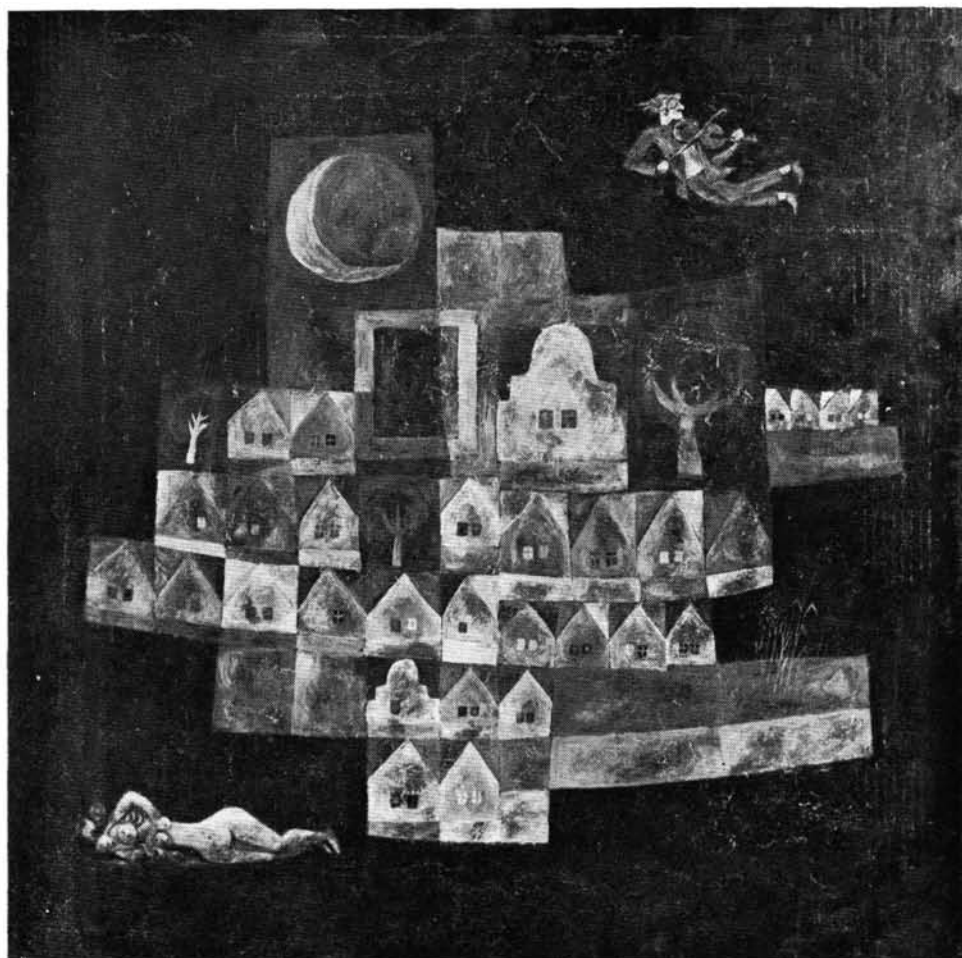
a művésztelepre rendszeresen visszajáró „törzsvendég” munkásságának bemutatásával jól érzékeltethető. Elsőként *M. Konjovics* expresszív műveiről, individuális rajzbeli átírásáról, mozgalmas, eleven faktúrájáról kell szólni. A zentai utcarészlet, az ott élő ember és a táj egyaránt magán viseli művészetének erőteljes egyéni jellemzőit. *Ács József*ről már szóltunk, mint kezdeményezőről, szervezőről, most alkotói munkásságát jellemezve, korunk kérdései iránti fogékonyságát kell kiemelnünk. Napjaink egyik égető kérdéséről, a gép és ember kapcsolatáról szól művei jelentős része. Ez a kapcsolat nála mindennek előtt a „gépkocsi és ember”-viszonylatban jelentkezik. Erőteljes színek, dinamikus formák és mozgásélmény e műveinek fő erényei. Egészen más *Vanyek Tivadar* világa, aki halk, lefojtott szürkéivel, pontos rajzosságával a népművészeti tárgyak, a parasztházak és szobabelsők együttérző lírikusa. A természet sajátos formációi adnak ihletet *Guelmino Valériának*, de a gyökerek, levelek, hajtások kusza, olykor szecessziós szövevénye jelképi értékűvé válik festményein. Az újra leginkább érzékeny *Benes József* egyként jól használította a pop-art és a lírai absztrakció eszköztárát még konkrét mondanivalója (pl. Tiszapart) szolgáltatásban is.

Zentai utcarészletek egybevetésével is nyomon követhetjük két évtized termésének színességét, gazdagságát. *Kumar Stane* finom rajzzal, hangulatteremtő erővel teszi egymás mellé vedutáinak házait, fáit, villanyoszlopait. *D. Stojanovics-Sip* a parasztházak házvégeket finom, mély árnyalatú színekkel, fényes felületekkel teríti síkba és fölöttük, alattuk álomfigurákat lebegtet. *M. Kerac* viszont lendülettel rajzolja Zenta épületeit és azokkal szervesen összekapcsolva trónoltatja felettük dacos

Guelmino Valéria: Napraforgó

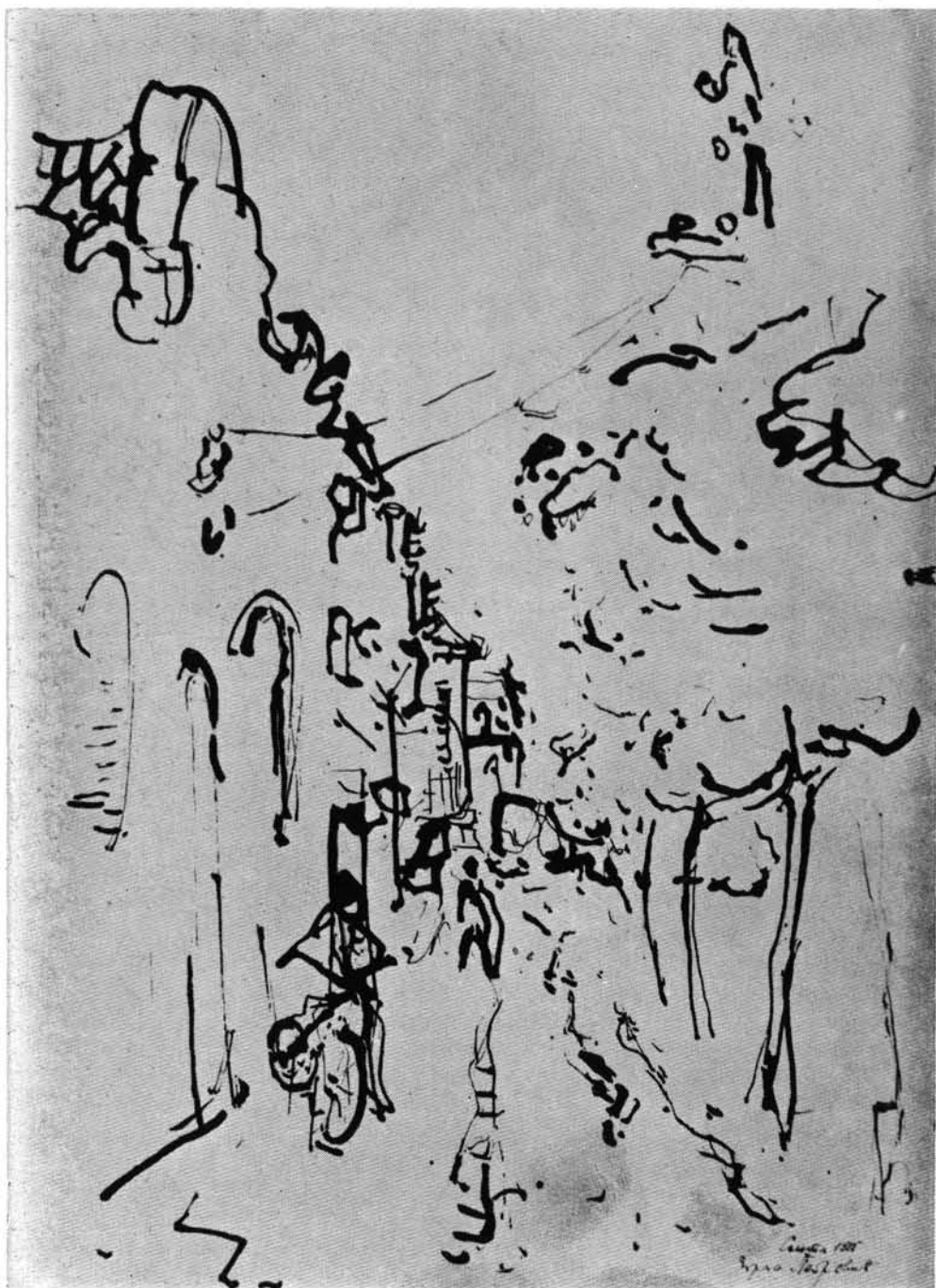
bikafejeit. A táj *Faragó Endre* számára elsősorban a mély színek árnyalati gazdagságát jelenti. *B. Karlavaris* számára viszont éppen ellenkezőleg, ugyanez a táj a vonalak tiszta rendjében, geometrikusan egyszerű szerkesztésben jelenik meg. *Pet-*

Sztojanovics-Sip: Kompozíció

rik Pál homokfelületei, tömönatos egyszerűségű sötét vonalai a népballadák tragikumát tárják elénk. Trumity Sztojan nyugtalan ecsetkezelése és élénk színei expreszszíven tolmácsolják a művész belső feszültségét, alkotói izgalmát. Szilágyi Gábor a sűrítő jelképiség kevéssel sokat mondó festője, tört napraforgói sorsélményt sugallnak. Vinkler Imre konkrét élményeit nagyvonalú oldott festőiséggel teremti újjá. A névsor természetesen nem teljes, de ebből is látszik a gazdag változatosság, a friss kísérletező kedv. A művek javarészában nemcsak az újra reagálás gyorsasága érezhető, hanem elismeréssel nyugtázható annak egyéni újjáteremtése és továbbfejlesztése is.

A művészi szélesívrés mellett a Zentai Művésztelepen dolgozó alkotók országos belüli területi elhelyezkedése is szerteágazó, változatos képet mutat. A két Zentán élő művész mellett Jugoszlávia nyugati sarkából, Ljubjanából is érkezett ide képzőművész, de találkozunk a húsz év alatt szabadkai, belgrádi, zágrábi, újvidéki, pancsovai, becskerekai meghívottakkal is.

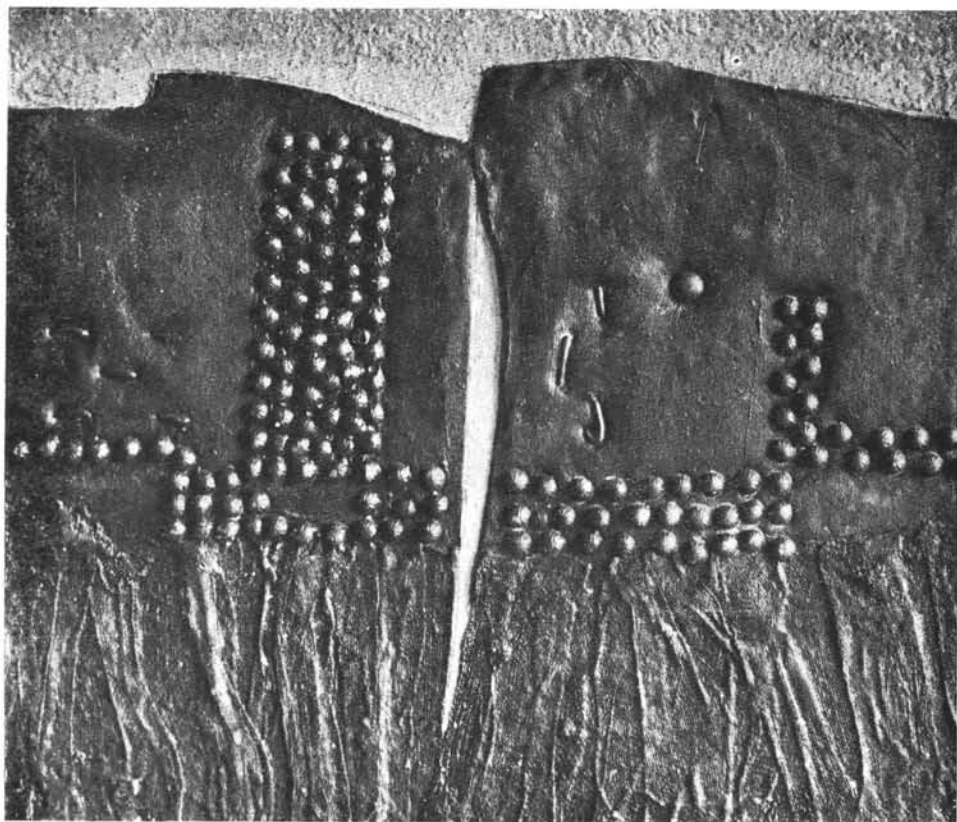
Milan Kerač: Tusrajz

Szilágyi Gábor: Napraforgók

A művészet által taposott ösvény az évek során a két város közötti többsávos, széles úttá bővült. Bélyeggyűjtők kölcsönös kiállításai, a két város gimnáziumának látogatásai, sportvetélkedései, az állami gazdaságok tapasztalatcseréje és legújabban a könyvtárak között irodalmi estekben és tapasztalat cserékben kibontakozó rendezvények sora mutatja ezt. A két művésztelep közötti és az ezzel szoros összefüggésben a két múzeum közötti kapcsolat államközi szintre lépett: rögzítésre került, beépült a jugoszláv—magyar kulturális egyezménybe, annak 76/f pontjaként. Ezenkívül a zentai művészteleppel, cserekiállításokkal kapcsolatos feladatok részét képezik a Magyar Képzőművészek Szövetsége Délmagyarországi Területi Szervezete éves munkaterveinek is.

A hagyományt inkább őrző vásárhelyi művészek és, — mint az eddigiekből kitudt — a korunkban gyorsan változó újra érzékeny zentai művésztelep találkozására érdekes, összetett hatást váltott ki a két város tárlatlátogató közönségében. A zentai kiállítást a vásárhelyi közönség az első években bizonyos idegenkedéssel és értetlenséggel fogadta. A későbbi években elfogadta a telep jellemzőjeként a sokszínűséget és a hagyományos realista fogalmazástól nem egyszer nagyon is eltérően alkotott műveket. Ezeknek a törekvéseknek a város művészeti életében való jelentkezése "visszacsatolásként" kedvezően hatott a vásárhelyi iskola alkotóinak megítélésére. Érvényes ez főként a látványt átíró, lényegét mondó, summázóan alkotott művekre. Ezeket korábban kevésbé értékelték és most egyszerre — a zentai összevetésben — világhossá vált realizmusuk és átírásuk mérsékelt volta. A zentai tárlatlátogatók jelen-

Benes József: Tisza part

tős része közelállónak érzi magához a tájat, embert megjelenítő vásárhelyi művészetet, azért is, mert az adottságok jórészt azonosak. A közönség egy kis részének és a szakmabeliek közül azoknak, akik a korszerű és „a minden lehetséges” közé egyenlőség jelet tesznek, vannak fenntartásaik a vásárhelyi művekkel kapcsolatban. Mindez azonban frissítőleg, élénkítőleg hatott a két városban és a lényegét tekintve egyik helyen sem tagadták meg sem a látogatók, még kevésbé az alkotó művészek a kölcsönös elismerést, a művészet jelenlétét egymástól.

A Zentai Művésztelep működésének ma már elválaszthatatlan része a vásárhelyi művészettel kiépített több oldalú kapcsolat. Ez az együttműködés természetesen ugyanígy része Vásárhely és ezen keresztül Csongrád megye művészettörténetének, és mai művészeti életének is.

25 JAHRE DER KÜNSTLERKOLONIE ZU SENTA

von

János Dömötör

Zenta, die kleine Stadt, an der Theiss, liegt in Jugoslawien, im autonomen Gebiet Woiwodina. Trotz relativ kleiner Einwohnerzahl, und geringer wirtschaftlicher Bedeutung nimmt sie im kulturellen Leben einen vornehmen Platz ein. Hier entstand im Jahre 1952 die erste Künstlerkolonie.

Ihr folgten weitere Künstlerkolonien einerseits in der Woiwodina, andererseits in den übrigen Gebieten, sodass die Zahl von Künstlerkolonien in Jugoslawien bis heute schon auf etwa 70 gestiegen ist. Nach dem Muster von Zenta kommen für diese Künstlerkolonien Städte und Gemeinden auf. Die Künstler werden aufgrund von Einladungen an die Arbeit einzelner Künstlerkolonien herangezogen, und wie im allgemeinen üblich, schenken sie eines ihrer Werke dem Museum der Gastgeberstadt. Zwar gehören die Maler, die ehemals in der Künstlerkolonie von Zenta gearbeitet haben, den verschiedensten Richtungen an, so ist doch ein bedeutender Teil ihrer hier geschaffenen Werke in enger Verbindung mit Mensch und Natur der Zentaer Gegend. Für die Bereicherung der Kunst eines Vierteljahrhunderts in Zenta haben viele das Ihre getan: M. Konjowic, mit seiner expressiven Kraft, die gedämpfte Farbenwelt von Tivadar Vanjek, Stojan Trumitj's kräftiger Kolorismus, die für zeitgenössische Bestrebungen empfindliche Formkultur von József Benes, die klaren geometrischen Formen von Bogumil Karlavari, Pál Petriks balladenhafte Prägnanz, die naturreichen Leinwände der Valéria Guelmino. Dann die lokalen Farben zu einer allgemeinen Gültigkeit erhebende Symbolik von Milan Kerac, Kumar Stane's Begabung, eine charakteristische Atmosphäre auf die Leinwand zu zaubern, die gedrängten Schicksalssinnbilder von Gábor Szilágyi, D. Stojanovic's Legierungen aus Wirklichkeit und Traum; die ernst gestimmten Gemälde von Endre Faragó, Imre Winklers grosszügige Handhabung des Pinsels, und zum Schluss, nicht aber zuallerletzt die dynamischen, eine robuste Kraft strahlenden Leinwände von József Acs, der zugleich auch als einer der Organisatoren und Gründer der Künstlerkolonie unbedingt eine Erwähnung verdient.

Die Leiter der Künstlerkolonie zu Zenta, vor allem jedoch Museumdirektor Géza Tripolszky haben grossen Wert darauf gelegt, den hiesigen Malern alles zu ihrer Schaffenstätigkeit Erforderliche, sowie auch das Aufeinandertreffen von Künstlern und Publikum zu gewährleisten.

Diesem Zwecke dienten die freundschaftlichen Gespräche, der „Aquarellwettbewerb an der Theiss“, ferner auch die Organisation des Vereins von Museenfreunden.

Die Zentaer nahmen als erste in Jugoslawien Kontakte zu Ungarn auf.

Im Jahre 1965 begann die beispielgebende Zusammenarbeit zwischen Zenta und dem Museum und der Künstlerkolonie in Hódmezővásárhely. Dieses Zusammenwirken lebt seither ununterbrochen in Form von gegenseitigen Ausstellungen, Künstlerstudienreisen und dem Austausch von Dokumentationen fort. Die gegenwärtige Tendenz der internationalen politischen Lage schuf eine zufriedenstellende Base zur weiteren Zusammenarbeit der beiden Museen und Künstlerkolonien.